

Rapport Listening Post Stockholm 12 januari 2015

Stockholm och världen i början 2015

Samtalsledare: Johanna Crafoord och Peter Hugo

11 deltagare var anmälda, en lämnade sent återbud, en uteblev utan att lämna meddelande och 9 personer deltog. Gruppen bestod av fyra kvinnor och fem män. Representerade yrken var ingenjörer, psykologer, beteendevetare, HR specialist, pedagog/skolledare, professor em och en chef för en internationell kyrklig biståndsorganisation. Två deltagare var runt 30 år, fyra i åldern 40-60 samt två över 60 år. Utbildning, universitet, bistånd, egen företagsamhet och privat näringsliv fanns representerade. Vi uppfattade att samtliga deltagare kan beskrivas som tillhörande välutbildad, intellektuell medelklass. Tre hade tidigare deltagit i Listening Post och flera andra hade deltagit i andra arrangemang som AGSLO genomfört och eller hade personliga kontakter med personer verksamma i AGSLO.

Del 1 Delande av aktuella erfarenheter

Mötet ägde rum dagen efter de manifestationer som hölls Paris, Stockholm och många andra städer i världen med anledning av terrordåden i Paris. De inledande kommentarerna kom ur rollerna som svensk medborgare och som nyhetskonsument. En deltagare talade om den tacksamhet för det liv man har här i Sverige som aktualiserades genom händelserna. Stora skillnaderna i medborgares upplevelse och värdering av nationell samhörighet beskrevs av en deltagare som tidigare levit i Frankrike – ”Fransmännen är så mycket bättre på samhörighet”. I rollen som svensk medborgare var det inledningsvis avsaknad av samhörighet, snarare än rädsla inför terror som beskrevs.

I rollen som utlandsarbetande svensk medborgare beskrevs rörelsen ” Los indignados” (öv. De indignerade) som i Spanien och Grekland samlat medborgare i massrörelser som protesterat mot de ekonomiska och sociala konsekvenserna av krisen och mot framväxande högerextrema grupperingar. Vid en jämförelse ter sig de svenska uttrycken för liknande initiativ svaga och relativt betydelselösa.

Så småningom erinrade sig en deltagare erfarenheter av att delta som demonstrant i samband med jakten på den s.k. Lasermannen (som under sex månader sköt 11 mörkhyade personer innan han greps efter en mycket omfattande polisinsats). Känslor av rädsla och utsatthet vid en liten demonstration på en av de platser där skjutningar ägt rum, beskrevs som ett viktigt minne med stor betydelse. Senare nämns även hur rollen som demonstrant innebär ett ställningstagande som påverkar och förändrar oss som individer, även om den kortsiktiga effekten av en demonstration kan vara svår att skönja. Detta kom som ett svar på att

flera talade om tvivel på betydelsen över de snabbt förbleknande yttringarna av indignation och solidaritet.

I samband med detta talades det även om rollen som anhörig: Vid extrema händelser känner många initialt behovet av att lokalisera, kontakta och söka närvaro med sina närmaste, även om samhörigheten annars inte tar sig starka uttryck.

Rollen som anhörig diskuterades också med exempel ur skolledarens roll. Föräldrar som ställer orimliga krav på lärare och skola, som är ständigt missnöjda och krigar mot lärare och skolledning för att sedan lämna presenter till rektor vid läsårets slut, med repliken ”Jag har ju bara gjort mitt jobb!” Anhörigperspektivet beskrivs senare även från sjuk-och äldrevården, där den anhörige också ofta förvandlas till elak kravställare och militant kvalitetskontrollant.

Från rollen som ordförande i en bostadsrättsförening beskrevs hur ordet ”förening” fått en ensidig innebörd av privatekonomisk kapitalförvaltning, som i växande utsträckning utesluter social gemenskap, hänsyn och omsorg om andra föreningsmedlemmar. En följd av kapitalförvaltningen är de ständigt pågående renoveringarna av egna lägenheter och föreningars byggnader. Aspekter av detta beskrevs också i rollen som störd granne på söndagsmorgonen.

De nyligen inträffade ryska kränkningarna av svenskt territorialvatten och luftrum och det aggressiva ryska internationella uppträdandet beskrevs som en faktor som oroar i rollen som svensk medborgare.

Den växande främlingsfientligheten oroade de flesta deltagarna och man påpekade att religionskonflikter ofta döljer starka ekonomiska och territoriella strävanden.

Det konstaterades också att människan nu har så kraftfulla möjligheter att förändra jordskorpan, haven och atmosfären att man därmed kan förändra de grundläggande livsbetingelserna för hela vår art.

I rollen som konsument i dagligvaruhandel i ett välbärgat, segregerat medelklassområde beskrevs förundran inför den självklara anspråksfullheten hos många kunder. Repliken ”Har ni verkligen inte italiensk bygdepastrami?” illustrerar den oreflekterade föreställningen om att självklart ha rätt och tillgång till världens samlade läckerheter i varje ögonblick, att alltid ha tillgång till det bästa av allt.

Utifrån detta associerades till en monolog med en känd komiker som ringer upp en myndighet ”bara för att för kontrollera om han har några ytterligare, hittills okända rättigheter att utnyttja.”. Det fenomen som monologen beskriver handlar om det självklara och obekymrade sättet att uppfatta rättigheter som något man bör utnyttja så mycket som möjligt, och kändes omedelbart igen av de flesta i gruppen.

I rollen som ung medarbetare på ett snabbt växande företag i servicebranschen, beskrevs upptäckten av glädje och välbefinnande i att göra saker tillsammans. Detta i kontrast mot den individuella prestationens tillfredsställelse som så starkt betonats under skoltiden och senare utbildning.

Den självcentrerade yngre generationen beskrevs ur chefsroll. Medarbetare är framförallt intresserade av sitt individuella karriärprojekt, snarare än för verksamhetens krav. Samtidigt har man förväntningar på ett närmast totalt omhändertagande av företag och chefer. Denna kraftigt minskad förmåga till eget ansvarstagande tillskrevs generationen födda på 80-talet, som ibland kallats Embla-generationen (uppkallad efter ett smärtstillande barnplåster). Denna generation beskrevs som bortskämd och full av höga förväntningar och krav på sin omgivning.

I rollen som storstadsbo beskrevs med hjälp av Maslows behovspyramid hur vi endast fokuserar på själva toppen av pyramiden – dvs. självförverkligandet. Denna långvariga och utbredda befrielse från att behöva befatta sig med mer basala behov gör oss särskilt sårbara vid en plötslig obalans eller förändring. Konsekvensen av ett längre avbrott i el-försörjning och/eller elektronisk kommunikation beskrivs som att Stockholm skulle förvandlas till en zombiestad på fyra dagar.

En annan aspekt av generationskillnader lyfts av en deltagare i rollen som pensionär och det massiva ointresse han möter hos barn och yngre släktingar, när han vill dela med sig av gjorda erfarenheter. Samtidigt medger han att han själv aldrig lyssnat på sina föräldrar.

Del 2 Sökande efter centrala teman

En uppfattning om ett möjligt paradigmskifte presenterades. Medborgarrollen har förvandlats till passiv kravställare och konsument av rättigheter och befriad från eget ansvar.

Olika generationers olika villkor var ett annat tema. Efterkrigsgenerationen som varit delaktiga i det svenska samhällets utveckling och välstånd är nu mätta och förnöjsamma äldre. Senare generationer har fostrats till höga anspråk och förväntningar men förutspås samtidigt vara den första generationen som inte får det bättre än sina föräldrar.

Avsaknaden av upplevt samband med det tidigare och en minskad mängd generationsöverbyggande samtal och sysselsättningar, även i arbetslivet, är andra exempel på generationsteman.

Oro inför framtiden och känslan av att vara dåligt rustad inför förändring av grundläggande livsbetingelser och extrema omständigheter var ett ytterligare tema.

Del 3 Hypoteser och analys

En hypotes är att extrema politiska och religiösa övertygelser kan leda till handlingar och uttryck som har sin grund i en hotad och osäker politisk identitet och/eller religiös identitet. Upplevelser av maktlöshet inför verkliga hot som t ex krigshot, klimathot och terror tillsammans med isolering och bräcklig nationell och/eller religiös identitet innebär väsentliga risker. En sådan risk är framväxten av extrema handlingar som är nästan omöjliga att förutsäga och förhindra.

Tillfredställelse av behov av gemenskap och känsla av identitet sker snarare inom områden som personlig utveckling, idrott, personal branding eller i inom den omfattande utomparlamentariska rörelsen för kroppslig och själslig lycka och personlig inre utveckling. Denna växande industri och besatthet kan ses som ett annat sätt att hantera en bräcklig identitet. Genom att vårda, coacha, bearbeta eller träna vår kropp och själ tillfredsställs behov av mening och gemenskap som inte kommer till uttryck i rollen som aktiv deltagare i samhällets liv. På samma sätt kan fantasier om att bli vem eller vad man vill få förödande konsekvenser individuellt, när kompetens och erfarenhet visar sig vara mer väsentliga än drömmar, för att finna rollen som samhällsmedborgare.

Insikten om vår bräcklighet och livets ändlighet leder till upplevelser av sårbarhet och skyddslöshet som är outhärdliga. Längtan kan ta sig i uttryck och efter starka och visa ledare.

Sammanfattningsvis diskuterade gruppen kring möjligheterna att överhuvudtaget skapa hypoteser om vår samtid. Vi söker de linjära och rationella förklaringsmodellerna för att kunna förutsäga skeenden, men detta är egentligen omöjligt. Utveckling och verklig förändring sker ofta genom i form av oförutsägbara eruptioner och genombrott. Därmed är det mycket svårt att göra förutsägelser om framtid och hypoteser om samtid.

Stockholm, 2015-01-24

Johanna Crafoord

Peter Hugo